

Я - безодня

Прірва може врятувати. Але врятуватися від неї — неможливо.

Ніхто не знає його імені. Ніхто не заходить до нього в гості. Самотній, але вдоволений цією самотністю Збирач сміття не потребує компанії.

Щоранку він прибирає сміття, яке зі своїх домівок викидають люди. Дізнається їхні історії з їхнього сміття. Адже воно, на відміну від людей, ніколи не бреше. Збирач сміття думає, що він невидимка. Та невдовзі в його житті з'явиться змучена тринадцятирічна дівчинка з бузковим чубом. Вона зазирне в темні глибини душі Збирача сміття. І побачить: полювальниця на мух — жінка, яка роками рятує інших жінок від насильства, — вже шукає його.

Тепер ці троє безіменних людей, замкнені кожне у власній в'язниці жахить, мають зустрітися на краю безодні. Їхню долю вирішить озеро Комо, що кишить чужими таємницями та гіркими спогадами. Але, дивлячись у безодню, вони й не помітять, як безодня сама почне вдивлятися в них...

ДОНАТО КАРРІЗІ

Я — БЕЗОДНЯ

Від одного з найвизначніших світових авторів
у жанрі трилера

КСД

Від одного з найвизначніших світових авторів
у жанрі трилера

DONATO
CARRISI

**IO SONO
L'ABISSO**

ROMANZO

ДОНАТО КАРРІЗІ

Я — БЕЗОДНЯ

РОМАН

Переклад з італійської
Любові Котляр

ХАРКІВ **КСД**
2022

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2023

ISBN 978-617-12-9929-0 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням: Carrisi D. Io sono l'abisso : Romanzo / Donato Carrisi. — Milano : Longanesi, 2020. — 384 p.

Каррізі Д.

К26 Я — безодня : роман / Донато Каррізі ; пер. з італ. Л. Котляр. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. — 336 с.

ISBN 978-617-12-9846-0
ISBN 978-88-304-5350-0 (it.)

Ніхто не знає його імені. Ніхто не заходить до нього в гості. Самотній, але вдоволений цією самотністю Збирач сміття не потребує компанії. Щоранку він прибирає сміття, яке зі своїх домівок викидають люди. Дізнається їхні історії з їхнього сміття. Адже воно, на відміну від людей, ніколи не бреше. Збирач сміття думає, що він невидимка. Та невдовзі в його житті з'явиться змучена тринадцятирічна дівчинка з бузковим чубом. Вона зазирне в темні глибини душі Збирача сміття. І побачить: полювальниця на мух — жінка, яка роками рятує інших жінок від насильства, — вже шукає його. Тепер ці троє безіменних людей, замкнені кожне у власній в'язниці жахіть, мають зустрітися на краю безодні. Їхню долю вирішить озеро Комо, що кишить чужими таємницями та гіркими спогадами. Але, дивлячись у безодню, вони й не помітять, як безодня сама почне вдивлятися в них...

УДК 811.131.1

© Donato Carrisi, 2020

© Depositphotos.com / Victor_Tongdee, Poravute_Siriphiroon, обкладинка, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2022

*Присвячую Антонію та Вікторію — моїм синам і моїм найкращим
творінням.*

Why I should pity man more than he pities me?

(Чому я маю жаліти людину більше, ніж ця людина жаліє мене?)

«Франкенштейн, або Сучасний Прометей».

Мері Шеллі, 1818 р.

Він удома!

«Франкенштейн», постановник — Джеймс Вейл, 1931 р.

7 червня

У напису нагорі бракує літер, а деякі висять криво. Хоча йому лише п'ять рочків і він ще не ходить до школи, та вже розпізнає «Г» та «Р», знає, що коло завжди означає «О», і ось саме в цю мить старанно витягує губи в трубочку, щоб її вимовити.

«Гранд готель», — читає для нього Вера і вказує на потрібний будинок, коли вони підходять ближче. Той зі своїми темними, сліпими очима-вікнами чекає на них. На стінах видніються довгі зморшки-тріщини, що розходяться по поверхні висохлими сльозами. Кольорові написи й вивіски замість того, щоб пожвавити загальне враження, надають будинку вигляду старого приниженого велетня. Парадні двері з турнікетом нагадують поламану карусель, їх хрест-навхрест забили дошками. Через асфальт майданчика перед входом пробиваються маленькі паростки дерев, ніби пальці скелетів, які намагаються вибратися з-під землі.

У хорі невидимих цикад чути тільки цокіт Вериних сабо та шаркання пластмасових шльопанців малого. Хлопчина у своїх синіх шортах і майці не по погоді ледве встигає за нею. Вера — поруч, ступає впевнено й поважно на високих підборах сабо з блискучою пряжкою спереду — вишукана й граціозна, як фламінго.

Сонце сліпить очі. Але хлопчина ніяк не може втриматися від того, щоб підняти голову й помилуватися жінкою, поки вони йдуть разом, поряд. На Вері темні окуляри з оправою «котяче око», три важкі браслети опускаються до ліктя, коли вона притримує солом'яний капелюх, який так до вподоби хлопчиків, — отой, із рожевою стрічкою по краю, який вони разом поцупили в сувенірній крамничці. Це він попросив її надіти той капелюх перед виходом із дому, і вона послухалася. Під шортами й кофтинкою у Вери бікіні в зелені й жовті квіти, як у кінозірок у журналі. Її світле пишне волосся переливається золотом у променях вранішнього сонця. Шкіра у Вери гладенька й ніжна, із численними малесенькими темними родимками, які помічаєш лише з дуже близької відстані.

Хлопчина поглядає на неї і нахнюплюється. Інколи він думає, що не заслужив собі таку вродливу маму. Він — такий неоковирний тухтій, і вона — така бездоганна.

— Ну ж бо, майже прийшли, — підганяє його Вера дещо роздратовано.

Хлопчик захекався, йому хочеться попросити її хоч трішки вповільнити крок, але він не наслідюється, боїться, що та відпустить його руку й далі піде сама. Отой фізичний контакт траплявся так рідко, що йому навіть не вірилося, що вона й досі не висмикнула свою ніжну правицю з його спітнілої долоні.

Але сьогодні особливий день.

На одному плечі у Вері — велика сумка, де складені махрові рушники разом з обідом: два бутерброди й пара пляшечок із кока-колою. Пахне ковбасою, пляшки подзенькують.

Сьогодні — їхня Велика Пригода.

Вони вже кілька тижнів тільки про неї й говорять. Вера сама запропонувала, і це вже саме по собі доволі дивно. Хлопчина гадав, що й цього разу, як то вже траплялося багато разів у минулому, Вера забуде. Але цього не сталося. Вона йому пообіцяла і, здається, дотримується слова.

Нічого страшного, якщо місце для Великої Пригоди вибрано не таке, як він його собі уявляв. Принаймні разом із ними зараз немає жодного гедзя. По дорозі он скільки їх озирається, коли поряд проходить Вера: оточили її тисячами очей, дзижчать і перешіптуються своїм незрозумілим і набридливим комашиним гулом. Але вона, схоже, нічого не помічає. Часом одному з них вдається її розсмішити, і тоді Вера дозволяє тому увійти в їхнє життя, навіть не поцікавившись, чи малюк не проти. Але сьогодні все інакше. Сьогодні ніхто не зможе так розвеселити його маму, що вона забуде про власного сина.

Сьогодні Вера — лише його.

Він уже давно збагнув: гедзі прилітають і відлітають — жоден не залишається. Інколи вони набридають Вері, інколи — вона їм. Зазвичай вони не звертають на малого уваги, і його це влаштовує. Дехто, правда, часом його таки помічає, вирішує вдати із себе батька (хоча ніякий він йому не батько) і береться виховувати. На згадку про останній урок такого виховання в нього залишилася мітка під пахвою — слід від гарячого поцілунку запаленої цигарки.

Хлопчина не знає, хто його справжній батько. Він ні разу не запитав про це Веру. Можливо, один із випадкових гедзів. Бридкий і товстий, перш ніж зникнути, він заніс сім'я своєї бридоти у Верин живіт.

У результаті з'явився він. Може, саме через це йому заборонено називати її мамою. Він називає її так лише подумки. Вони ніколи не вживають слово «родина». Та навіть Вері відомо: якщо вже народила на світ дитя, треба пояснювати йому, що й до чого, а потім пересвідчитися, що воно втямило. От, наприклад, кілька тижнів тому вони дивилися разом фільм, де оця сама «родина» планувала відпочинок на морі. І там був малюк, схожий на нього. І його татко подарував йому маску для пірнання, ще й збирався навчити нею користуватися.

Ось у цьому й полягає їхня Велика Пригода: Вера пообіцяла, що сьогодні навчить його плавати.

Плавок у нього немає. Та коли перед виходом із дому він нагадав про це Вері, та відповіла: «Плавки тобі не потрібні, вистачить і трусів».

Зараз йому байдуже, і так добре. Його серце мало не вискакує з грудей від хвилювання, коли вони разом пробираються через кущі, наступаючи на бите скло й будівельне сміття, обходять навколо будівлі «Гранд готелю», аж поки не виходять до заднього двору.

— А що я тобі казала? — промовляє жінка бадьоро, вказуючи на занедбаний басейн у формі квасолини попереду.

Хлопчина мимоволі випускає материну руку й завмирає. Незважаючи на п'ятирічний вік, він уже знає, як буває боляче, коли занадто довіряєшся власній фантазії. Особливо коли її втілення залежить від Вері. Але цього разу інакше. Реальність застрягає в горлі, як камінь, і не дає дихнути.

Вода чорна. Над нею в'ються малесенькі комахи і кілька бабок, мало не торкаючись застиглої поверхні, що нагадує прозору плівку.

— Ну, що не так?! — роздратовано запитує Вера.

— Нічого, — намагається вдати задоволення він, але знає, що виходить не дуже добре.

— Ну ж бо, що таке?!

Але малому ніяк не вдається приховати розчарування.

— Коли так, можемо й додому повернутися, — погрожує Вера.

— Ні! — поспішає заперечити хлопчик, побоюючись усе зіпсувати. — Залишмося! — умовляє благально.

Вера якось мить уважно на нього дивиться, від чого одна брова навіть піднімається над темними окулярами. Потім роззирається

довкола.

— Пошукаймо місце, щоб лежати на сонці, — на щастя, мовить вона й дістає із сумки рушник. Нарешті вони влаштовуються на невеликому майданчику посеред старих стільців і розтросщеного шезлонга. Вера знімає шорти й кофтинку і лягає на рушник.

— А ти чому не роздягаєшся? — запитує хлопчину. — Ну ж бо, швидше! — наполягає.

Хлопчик починає із шортів і лише потім стягує майку. Мати не зводить із нього очей, від чого йому робиться незручно. Він чекає, що Вера от-от видасть кілька своїх звичних дотепів або обізває його товстуном чи череванем. Але цього разу пронесло.

— Чому б тобі не поплавати? — пропонує вона.

Малий знічено озирається на басейн.

Побачивши його реакцію, Вера регоче. Але по-доброму, адже відразу по тому лізе рукою до сумки й каже:

— Я принесла тобі сюрприз...

Сюрприз? Зазвичай материні сюрпризи не дуже його тішать. Як того разу, коли вона сказала, що піде купити йому подарунок на день народження, і залишила вдома самого на три дні.

Але Вера показує йому пару надувних надукавників для плавання.

— Спершу надягнемо тобі оце, — пояснює вона, поки надуває. — Так ти швидше навчишся.

Малюк повірити не може. Зазвичай вона щонайбільше могла вкрасти для нього щось, поки вони разом ходили по якійсь крамниці чи супермаркеті. Як правило, щось із взуття або одягу. Усе, що в хлопчика є, разом із кількома іграшками, — здобич після крадіжки або те, що викинули на сміття інші. Мати нарешті надуває надукавники й допомагає йому їх надіти. Малий із захватом розглядає жовтогарячі кола навколо своїх передпліч. Тепер треба тільки набратися сміливості, щоб зайти у воду.

— Ось ти й готовий, — підбадьорює вона.

Хлопчина насмілюється і ступає до басейну, але завмирає на півдорозі, бо не бачить материної тіні позаду. Обертається. Вера й далі сидить на рушнику, запалює сигарету.

— А ти не йдеш? — запитує малий.

— Докурю і прийду, — обіцяє вона. — Ти починай.

Хлопчикові хотілося б зачекати на неї. Вона відразу здогадалася.

— Що?.. Боїшся?

Хлопчині отой її тон не до вподоби. Але Вера часто так до нього звертається. Інколи в присутності одного зі своїх гедзів, і тоді вони разом регочуть, насміхаються з нього.

— Ні, не боюся, — заперечує він, намагаючись надати собі впевненого вигляду, тому що не хоче зіпсувати такий день. Отже, знову розвертається і йде до басейну. Дійшовши до краю, протягує вперед ногу й торкається поверхні води, яка здається йому холоднуватою. Вера спостерігає за ним; він відчуває, як її очі буравлять йому спину. А тому малий не хоче довго вагатися. Вирішує сісти на край і спершу занурити ноги до колін. Спостерігає, як вони зникають у тій рідкій мутняві, а тим часом по спітнілій спині від води здирається холодний лоскіт. Хлопчина почувається безногим і починає глибоко вдихати й видихати, щоб утамувати неспокій.

— Нарукавники триматимуть тебе на плаву, — запевняє його Вера зі свого місця. — І я за тобою наглядатиму.

Хлопчина набирається духу, щоб опуститися в ту нерухому рідину. Знає, що часу в нього небагато. Час — союзник страху, він це засвоїв того разу, коли Вера швиргнула в нього важкою скляною попільничкою, бо в той день вона почувалася нещасною і напилася. Тоді він завагався на секунду довше, аніж слід було, і тепер має добрячий поріз за лівим вухом.

— Якщо не плигнеш сам, я тебе зараз силком закину в цей триклятий басейн, — похмуро заявляє йому мати, видихнувши густу хмарку цигаркового диму.

Хлопчина заплющує очі й плигає.

Спершу занурюється з головою, але потім щось штовхає його на поверхню. На щастя, нарукавники тримають малого на плаву в тій чорній масі. Але таке враження, ніби басейн раптом прокинувся. Бридке відчуття. Тому він починає щосили гребти ногами, — радше для того, щоб утекти, аніж щоб плавати.

— От бачиш, зовсім не важко! — бурчить Вера. — А тепер поплавай трішки.

Поплавай?! Що вона говорить?! Адже він навіть не знає, як розвернутися. Але не хоче її розчаровувати. А тому старається щосили, махає рученятами й переміщується до центру заводу. Та маленька перемога сповнює його серце гордістю за себе. Але триває вона

недовго. Він враз відчуває, ніби він до чогось доторкнувся під водою. Чи оте щось намагається його вхопити. Хтось легенько провів по його стопі. Малий різко розвертається, наче хоче звільнитися. *Чиясь рука?* Розпачливо репетує («Як дівчисько!» — сказала б Вера), зачепивши ногою щось під водою, і той предмет на секунду спливає на поверхню поряд із ним, а потім відразу знову занурюється. Суха вузлувата гілка. Хлопчик чує, як мати здалеку сміється. Але тут його увагу повертає інше. Тихесеньке сичання, малесенький струмінь повітря б'є просто йому в щоку. Звідки він? Малюк повертає голову до правого нарукавника.

На жовтогарячій пластиковій поверхні — маленька дірочка.

Отієї несуттєвої маленької дірочки досить, щоб випустити все повітря. Поки нарукавник здувається, хлопчик відчуває, як важніє рука. Він намагається щосили гребти, щоб повернутися до краю басейну. Але не встигає, тому що відчуває те саме й на другому нарукавнику.

Єдині засоби, що утримують малого над прірвою, покидають його напризволяще.

Він безпорадно борсається, твердо переконаний, що ота брудна вода його тримає. Підборіддя раз у раз зникає під водою, мутнява піднімається до самого рота. Басейн не хоче його відпускати. Перше, що спадає йому на думку, — сповістити Веру про те, що з ним відбувається. Хлопчина напружується з усіх сил, задирає вище голову, повертає в матиному напрямку й намагається покликати. Йому майже вдається цілком вимовити її ім'я. Те, що він бачить, триває лише коротку мить, але вселяє в нього відчай.

Вера вже підняла рушник із землі й саме запихає його до великої сумки.

Малюка охоплює страх. Він на мить застигає і відразу опиняється під водою. Ледве випірнає. Гребе. Дивиться знову. Вера наділа солом'яний капелюх і темні окуляри з оправою «котяче око» й уже йде геть. Її стегна граційно похитуються, і вона спокійно крокує у своїх сабо з блискучою пряжкою спереду. Наївне дитяче сердечко каже малому, щоб не вірив своїм очам, бо такого не може бути. Він намагається крикнути, покликати її. Але замість цього знову сьорбає гіркої, брудної води, що забиває подих. Захлинається, іде на дно.

Намагається побачити її, задирає догори голову. Не бачить. Вона вже пішла. Немає.

Його мати пішла!

Нарукавники вже геть здулися і пласкими млинцями висять на руках. Хлопчина плаче й щосили гребе руками. З прірви починають спливати на поверхню різні предмети. Оточують його. Пластикові пляшки, бляшанки, кілька поржавілих каністр, мішки зі сміттям. У відчайдушній спробі врятуватися малюк навіть намагається захопитися за деякі предмети, але марно. У вухах лунає власне придушене скиглення, і по мокрому обличчю біжать гарячі сльози. Груді розриває від жаху. Край басейну поряд і разом із тим так далеко. Голова хлопчика все частіше зникає під водою, але щоразу виринає на поверхню. Як довго він так протримається? Малий знає, що наступний вдих може стати останнім. Відчайдушно пряде ногами, не хоче здаватися. Тріпається, як рибинка в здоровенній раковині, яка намагається уникнути виру, що затягує її до зливного отвору. Край уже близько. Але недостатньо.

Недостатньо!

Хлопчина відчуває, що сили його полишають. Знає, що ноги от-от відмовлять, бо зааніміли від судом. Так само, як і руки, яких він уже майже не відчуває. «Товстун зараз потоне, товстун іде на дно!» — повторює він сам собі тим самим безжалісним голоском, яким Вера говорила щоразу, коли хотіла йому дошкулити.

Але саме в ту мить він відкриває для себе дещо несподіване. Мовчазну таємницю, приховану в ньому хтозна з яких часів — можливо, від народження — й зариту під складками жиру.

Якусь невідому силу.

Руки, що вже були готові безсило повиснути, самі по собі витягуються вперед і щодуху луплять по поверхні води. Ноги ніби оживають і рішуче штовхають його тіло догори. Він і сам не знає, звідки в ньому взявся отой інстинкт. Ніби хтось інший заволодів його неповоротким тілом. Голова виринає, і він нарешті може перевести подих. Легені наповнюються живодайним повітрям. Іще гребок. Іще один. Аж поки не наштовхується на цементну стіну і, як може, хапається за слизький бортик. Завмирає отак, трясеться всім тілом. Побілілі пальці шкребуть по плитках басейну. Його трусить, мов

у лихоманці, він ніяк не може оговтатися. Минають секунди, потім хвилини.

Навколо нього — лише байдужий спів цикад.

Не відпускаючи ні на мить край басейну, хлопчик обережно наближається до поржавілої драбинки, у якій бракує кількох щаблів. Як може, видирається по ній нагору з того темного колодязя. По ногах тече сеча, але він того навіть не відчуває. У вухах лунає шалене стукотіння збожеволілого серця. «Мамо...» — кличе вперше надтріснутим голосом. «Мамо...» — повторює в перервах між схлипуваннями, не переймаючись тим, що вона може дорікнути йому через ревіння.

Не знає, що робити; не знає, куди йти. Лише у двох речах він твердо переконаний.

Мати покинула його самого. І тепер він уміє плавати.

1

«Найспокійніше місце на Землі».

Отаке чоловік, який збирав сміття, прочитав у газеті, яку хтось залишив на сидінні автобуса набагато раніше.

У тому заголовку малося на увазі озеро Комо.

Насправді в статті йшлося про будинки, а не про людей. Порожні будинки, чудова нагода для інвестицій. Принаймні на такий висновок вона наштовхувала. Він не дуже добре вмів читати, а тому не завжди як слід міг уторопати зміст прочитаного. Але оті слова все одно його дуже вразили, і він вирішив сприйняти їх як знак.

Він думав про них того ранку пізньої весни, коли починав об'їзд кварталу вілл, що купалися в зелені.

Циферблат кварцового годинника, якому він довірив відраховувати плин свого життя, показував рівно десять хвилин до п'ятої. Було ще темно. На горизонті виднілося озеро: довга стрічка із суміші графітового, чорного й срібного. На звивистій дорозі, що здиралася по схилу, не було ані душі. Окрім нього, звісно. Він сидів за кермом блакитно-зеленої вантажівки комунальної служби зі збору побутових відходів, опустивши скло віконця рівно настільки, щоб впустити всередину свіжого повітря, але разом із тим не порушити акуратну зачіску з проділом набік його темно-мідного волосся.

Чоловік, який збирав сміття, поглядав на будинки, намагаючись уявити, які таємниці криються за їхніми стінами, що сниться їхнім жителям, які ще кілька годин можуть ніжитися під теплими ковдрами. Молоді пари, пари з дітьми, літні подружжя. Усі у власних ліжках. Окрім них, були й такі, хто з тієї чи іншої причини не мав родини. Овдовілі, розлучені або чоловіки та жінки, які протягом життя не змогли знайти собі пару. Самотні особи. Багато з них помирали, не маючи родичів, — ось чому стільки порожніх будинків.

«Найспокійніше місце на Землі», — наспівував він собі тихенько. До того ж і найусамітненіше, хоча про це ніхто й не казав. Ось чому десять років тому чоловік, який збирав сміття, вирішив переїхати саме сюди. І тепер до всіх тих численних самотностей долучилася ще і його.

Він з'їхав на обочину, вимкнув двигун. Уважно слідкуючи за тим, щоб не скуйовдити зачіску, надів кепку з логотипом комунальної служби. Виліз із кабіни, постояв, тихенько зачинив дверцята, і його

відразу прийняла в обійми заспокійлива тиша, ніби і йому на плечі хтось накинув теплу ковдру. Він скинув окуляри з тонкою нікелевою оправою, протер лінзи краєчком жовтогарячого жилета, що одягав поверх темно-зеленої робочої форми, і знову начепив на ніс, щоб розирнутися довкола. Уже скоро в деяких вікнах увімкнеться світло: перші прояви неunikної повені загального поспіху, коли світ повернеться до щоденного хаосу.

Та ще був час. Поки що він — повновладний хазяїн довкілля.

У нього залишалось в запасі чимале багатство у вигляді двох чи трьох хвилин до початку робочої зміни. Він вирішив скористатися ним так, щоб не порушувати отой стан щемливої непорушності. Існував цілий перелік банальних дій, що в цей час набували особливого, приємного змісту. Як-от, наприклад, хрустіти пальцями й чути отой тихесенький хрускіт, який у денному хаосі просто зник би, а в суцільній тиші виріс до гігантського рівня. Але найбільше йому подобалося робити інше — дихати. Він вдихав і видихав на повні легені. То була одна з маленьких життєвих радощів; багато хто про неї забував, або й узагалі не надавав їй ніякого значення. А от чоловік, який збирав сміття, навчився цінувати її вже в п'ять років, коли басейн із брудною, смердючою водою намагався його проковтнути.

Найкраще дихалося вранішнім повітрям. Ось чому він завжди просився, щоб його поставили в першу зміну. У тому були й інші переваги: окрім факту, що не доводилося спілкуватися з колегами, можна ще й насолоджуватися абсолютним спокоєм. Він ні з ким не хотів ділитися таким особистим привілеєм. Чоловік, що збирав сміття, був відлюдькуватим. А коли про щось замислювався, його міркування виливалися в тривалі роздуми, під час яких у голові змигали один за одним німі образи, що супроводжувалися майже примітивними відчуттями.

Та все ж він помітив, що його замкнутість викликає в людей збентеженість.

Йому не хотілося дратувати інших своєю присутністю. Нікому не подобається працювати цілий день разом із тим, хто не промовляє ні слова, не смалить, не п'є, не цікавиться балачками про спорт чи про жінок і навіть не має дружини й дітей, на яких можна було б пожалітися. Чоловік без друзів — так би можна було його назвати. Чоловік, якому вони не потрібні, — відповів би він, якби зміг як слід

висловити власні думки. Тому що коли чоловік, що збирав сміття, думав про самого себе, йому важко було дати собі якесь визначення.

Збирач сміття — ось що характеризувало його якнайкраще.

Він знав, як зневажливо ставляться звичайні люди до його роботи: розуміють, що хтось має подбати про їхні відходи, але ті, кому це доручено, викликають у них мовчазну жалість. Ніби йдеться про примусовий захід або кару. А от у нього його робота негативних емоцій не будить. Його не дратують ані неприємні запахи, ані потреба торкатися того, що в інших викликає відразу. Хтось же мусить виконувати цю невдячну роботу — такий непорушний закон життя.

Комунальна служба в місті Кома та поблизу озера виконувала свою роботу непомітно, щоб нікому не мозолити очі. Було в цьому щось на кшталт чаклунства. Щоночі, ще до світанку, ціла команда працівників комунальної служби завзято очищала місто, перш ніж прокинуться його мешканці.

Тричі на тиждень перед тим, як мити вулиці, маленькі блакитно-зелені сміттевози проїжджали від дому до дому, щоб зібрати мішки зі сміттям, які кожен житель дисципліновано виставляв на тротуар за ворота звечора. Ті мішки мали бути ретельно зав'язані й різних кольорів залежно від вмісту; комунальна служба здійснювала роздільний збір сміття відповідно до встановленого графіка.

Того дня був четвер; отже, збирали органічні відходи.

Кварцовий годинник чоловіка, який збирав сміття, коротко пискнув: рівно п'ята. Можна було розпочинати робочу зміну. Він узяв із кабіни пару робочих рукавичок, надів. Потім, коли у світанковій зорі поверхня розташованого вдалині озера запалала мільйонами іскрин, рушив безлюдною вулицею і почав збирати мішки перед ворітьми будинків. Коли назбирував достатню кількість, повертався до сміттевоза й неймовірно влучно по одному закидав їх на середину кузова. Безшумно — у цьому він дотримувався строгого правила. Відтак утрамбовував їх спеціальним ціпком.

Його закріпили за цим кварталом півтора місяця тому й за графіком ротації вже з наступного дня мали перевести на іншу ділянку. Йому було трішки шкода, адже він звик приїжджати сюди. Тепер доведеться створювати собі нові звички десь-інде.

От, наприклад: протягом півтора місяця він щоразу, доїхавши до будинку під номером 23, зупинявся, щоб поглянути на віллу початку

минулого століття з химерними арками над загостреними вікнами, пінаклями на даху та залізними ґратами повсюди. Щось середнє між церквою і невеликим замком. Вікна завішені мереживними фіранками, але на одному широкому підвіконні поряд із вазою з гортензіями виднілася велика подушка, на якій мостилися калачиками п'ятеро котів. Один — сріблястий, другий — біло-чорний, третій — із гарним рудим хутром, а ще двоє — тигрові.

Кинувши прощальний погляд на той незвичайний будинок, чоловік, який збирав сміття, поправив пальцем окуляри, що сповзли йому на носа, і підібрав невеликий мішок з органічними відходами, що лежав перед воротами.

Важив той не більше двох кілограмів.

Комо — найспокійніше і найсамотніше місто у світі. Посеред усіх отих самотностей, окрім його власної, була і самотність мешканця цього будинку.

Він повернувся до сміттєвоза, але замість того, щоб укинути мішок до загальної купи, відчинив дверцята й поклав його під водійське сидіння.

Відтак сів у кабінку, завів двигун і рушив далі.

2

Десь о третій годині сонячного, хоча й прохолодного дня один із багатьох працівників комунальної служби у звичайному цивільному одязі вийшов зі складу, щоб повернутися додому.

Таким бачив себе чоловік, який збирав сміття. Знявши робочий спецодяг, перевдягався в те, що купував у гіпермаркеті, вибираючи найнепримітніше. Віддавав перевагу нейтральним кольорам. Зазвичай світлі джинси, темні черевики на шнурівках, темно-сірий светр із блакитною або білою сорочкою, синтетична світло-сіра куртка з капюшоном, що витягується з коміра на той випадок, якщо піде дощ.

Того дня в нього із собою була ще й чорна сумка через плече.

Щоб доїхати до кварталу на околиці, де мешкав, він робив чотири пересадки з автобуса на автобус, хоча можна було дістатися туди й одним. Ніякої особливої причини для цього не мав, просто був обережний.

Вийшов на тій самій зупинці, понуривши голову й запхавши руки в кишені, рушив через площу, що слугувала за центр для кварталу кількох багатопверхових будинків. З повішеною через плече сумкою, що раз по раз билася об його бік від кожного кроку, пройшов повз ватаги хлопчаків, які ганяли м'яч по наспіх влаштованому футбольному полю, за накресленими крейдою на асфальті нерівними лініями меж. Побіля огорож групами стояли жінки, курили, розмовляли між собою або по мобільному незрозумілими мовами; деякі похитували дитячий візочок, інші надмірно розмахували руками. Чоловіки перемовлялися стриманіше, на перший погляд здавалися сумирнішими, і всі поголовно — з пляшкою пива в руці. І це все на тлі суміші різноманітних музикальних ритмів, що лунали з динаміків припаркованих автівок із напіввідкритими віконцями. Посеред отих гамірних і показних людей чоловік, який збирав сміття, здавався інопланетянином. Чужинцем, що вирізнявся із загальної маси. Але ніхто з ним не вітався, ніхто не удостоював навіть поглядом. Йому краще було б не світитися, не товктися серед них, щоб його не помітили, але він уже давно збагнув, що ніякого ризику не було: на нього звертали менше уваги, аніж на жука-гноювика на танцювальній вечірці. Був час, коли це змушувало його страждати, але зрештою він

змінив думку. Скільки людей мали таку силу? Цим він відрізнявся від простих смертних.

«Я — невидимий», — сказав він сам собі.

Увійшов до одного з під'їздів великого багатоквартирного будинку для малозабезпечених родин. На даху виднівся резервуар для води. Зайшов до єдиного ще не зламаного ліфта, щоб доїхати до сьомого поверху. Його квартира була останньою в кінці вузького й темного коридору. Щоб потрапити всередину, треба було відімкнути три замки, які він установив того ж дня, коли сюди переїхав. Він понишпорив у кишені своєї синтетичної куртки, вийняв малесенький металевий танк-брелок, до якого були причеплені ключі, і почав відмикати.

Переступив поріг і потім знову з полегшенням забарикадувався від світу в себе за плечима.

Простір, що був у його розпорядженні, складався з двох кімнат і вбогої ванної. Перша кімната слугувала за вітальню і кухню; іще там був диванчик, що кожного вечора перетворювався на ліжко. Друга кімната ховалася за зеленими дверима з трьома квадратами вставок і ручкою з лискучої латуні.

Зелені двері були замкнені на ключ.

Усе ще спираючись спиною на вхідні двері, чоловік, який збирав сміття, завмер і зачекав. До квартири долинали відлуння розташованої навпроти площі разом зі звуками увімкнених телевізорів, домашніх сварок і дитячим плачем. Але вже за кілька секунд у його голові виник приємний шум, що перекрив усі навколишні звуки.

З вікна лилося слабке світло, приглушене упаковним пластиком, яким він покрити усі шибки. Панорама з навколишніх цементних будов його цікавила мало, та насамперед йому була ненависною думка, що сусіди могли за ним підглядати. Коли очі звикли до мороку, він роззирнувся, щоб переконатися, що тут обійшлося без непроханих гостей. Тільки тому, хто здатний проходити через стіни, було під силу увійти сюди й вийти без ключів, але інстинкт усе одно підштовхував його до того, щоб перевіряти. Він не мав нічого цінного. Ні комп'ютера, ні телевізора. Оскільки не мав кому телефонувати, то й мобільного в нього теж не було. А щодо грошей — комунальна служба перераховувала йому зарплатню на поштовий рахунок, з якого він брав лише мінімальну, необхідну для прожитку суму. Так само

неприйнятною була для нього думка, що хтось сторонній міг порушити чи — навіть іще гірше! — забруднити його приватний простір. Але все залишалося таким самим, як і тоді, коли він ішов на роботу зранку. Кожна річ на своєму місці.

Особливо стіл у центрі кімнати. Під квітчастою скатертиною лежали речі.

Чоловік, який збирав сміття, роззувся, натиснувши носачами на задник черевиків, і покинув їх як-небудь біля порога. Лише після цього рушив до єдиного невикористовуваного приміщення. Зняв із плеча сумку, повісив її на гачок на стіні й підійшов до невеликої шафи на дві стулки. Відчинив ту, що ліворуч, зняв із себе решту одягу, розклавши його по полицях та розвісивши по вішаках поруч зі схожим вбранням. У самих блакитних трусах і білих шкарпетках він на мить зупинив погляд на власному відображенні в повний зріст, яке побачив у внутрішньому дзеркалі шафи. Безволосе, повнувате тіло, заширокі стегна, всіяна веснянками й дрібними чорними родимками шкіра, окуляри від близькозорості, темно-руде, ретельно зачесане волосся.

«Чому б тобі не поплавати?»

Він похитав головою і зачинив шафу, відганяючи від себе ту згадку.

Узяв довгий чорний фартух із клейонки й надів через голову. Відтак повернувся по чорну сумку. Не поспішаючи, відкрив блискавку, запхнув руку до її напівпорожнього живота й вийняв звідти мішок з органічними відходами, що забрав того ранку перед будинком за номером 23. Тримав мішок за зав'язки, поніс до столу.

Там вільною рукою відігнув квітчасту скатертину, відкривши погляду те, що ховалося під нею.

На столі викладені в бездоганному порядку зліва направо лежали в ряд сім відкритих банок із-під котячого корму й три пачки з-під крокет, чотири зламані ампули протигрибкових ліків для котів, баночка дешевого крему проти зморщок із залишками пожовтілої речовини, повністю видавлений тюбик антицелюлітного гелю, блістер, у якому бракувало восьми пігулок для схуднення, пара втягувальних колготок, із десяток укритих темними волосинками стрічок для епіляції, використаний на дві третини флакон для фарбування волосся біляво-платинового тону, рожева зубна щітка зі стертими щетинками, дев'ятнадцять зім'ятих пачок з-під сигарет «Вог» із ментолом, розряджена зелена запальничка марки «Біг», три порожні пляшки з-під

горілки низької якості, дві великі пластикові пляшки з-під тоніку, старий лікарняний рецепт на «заспокійливий засіб “Лоразепам” на 20 мг у краплях, приймати тричі на добу», три порожні пляшечки з-під крапель «Лоразепаму», телефонна картка для поповнення рахунку зі стертою сріблястою стрічкою, жіночі журнали про зірок та плітки, стосик сколених канцелярською скріпкою касових чеків і, нарешті, коробочка із сірниками з рекламою танцювального клубу.

Клуб «Синява».

Чоловік, який прибирав сміття, оглянув свій маленький скарб у вигляді відходів, зібраний протягом останніх шести тижнів біля воріт вілли під номером 23. Він ретельно відібрав ці речі, відкинувши решту, керуючись простим принципом, виробленим на основі власного багаторічного досвіду.

Сміття особи розповідає її справжню історію. Тому що, на відміну від людей, воно ніколи не бреше.

З того, що люди викидають у сміття, можна багато дізнатися. Та й, урешті, то був його спосіб спілкування з іншими людськими істотами. Проте не з усіма. Його цікавили лише ті, хто мав щось спільне з ним.

Самотні особи.

Під столом стояв синій тазик. Він підняв його й поставив на стіл на передбачливо залишене порожнє місце. Поклав у нього мішок з органічними відходами. Відкрив одну шухляду, витер спітнілі долоні об фартух, відтак одягнув гумові рукавички. Озброївся ножицями.

Обрізавши тонкий верхній край, перевернув мішок і висипав уміст до тазика.

Нічого особливого: залишки вчорашньої вечері єдиної мешканки вілли під номером 23 підтверджували її невибагливі звички. Чоловік, який збирав сміття, почав ретельно перебирати здобич, беручи відходи кінчиками пальців, щоб краще їх роздивитися. Оті об'їдки вкупі з розкладеними на столі речами легко наводили на думку, що значних доходів у жінки не було. Це підтверджували й касові чеки. Та якщо поміркувати, можна було помітити й інше.

Одну таємницю, приховану в дрібницях, а тому майже непомітну для ненатренованого ока.

Чоловік, який збирав сміття, добре вмів сприймати приховані підказки, у цьому й полягав його справжній талант. Спираючись на

відходи, що лежали перед ним, він доповнював психологічний портрет особи, для якої важливіше було нагодувати своїх котів, аніж себе. Алкоголь та куріння для неї — не примха, а засіб втамувати смуток. Затяте піклування про власну зовнішність свідчило про відчайдушну спробу покращити особисте життя, перш ніж стане запізно. Але єдиним способом позбутися почуття нещасності була заздрість до щастя інших, про яке так відкрито кричали фотографії в скандальних журналах.

Хай там як, але, окрім усіх отих узагальнених висновків, цього дня в чоловіка, який збирав сміття, опинився ще й доказ того, що протягом останніх півтора місяця жителяка вілли під номером 23 не мала гостей ні на обід, ні на вечерю, ніхто не заходив до неї на післяобідній чай або філіжанку кави. В отих самотніх сніданках, обідах та вечерях вгадувалося почуття глибокої, як прірва, самотності, яку та жінка відчувала навколо себе. А коли любові до власних котів не вистачало, щоб його притупити, вона, можливо, шукала децицію людського тепла у випадкових знайомствах, які зазвичай відбуваються в дешевих закладах із сумнівною репутацією.

Таких, як клуб «Синява».

Чоловік, який збирав сміття, скинув рукавички, відтак узяв із шухляди зошит у клітинку, у якому між сторінками був закладений олівець. Швидко його погортав; до того зошита він день за днем записував усе, що знаходив у смітті жінки. Хтось міг би зауважити, що негарно пхати носа в чужі справи. Хтось міг би обізвати його занадто допитливим.

«Ти — малий і вередливий Запхай-Носа-в-Чужі-Справи!»

А він відповів би, що це неправда, тому що саме так сортували відходи для повторної утилізації. Склу, залізу, пластику, металам можна було подарувати друге життя. І те, що він робив, певним чином слугувало цій шляхетній меті.

А те, що він відбирав зі сміття, було значно ціннішим.

Про всяк випадок він занотував до зошита останній перелік, хоча й розумів, що досягнув поставленої мети. Згорнувши зошит, відчув задоволення від чудово виконаної роботи. Тепер можна буде знову скласти органічні відходи в мішок і потім викинути його. Хоча можна повикидати й решту, адже з усіх накопичених раніше відходів він зумів вивести для себе справжню історію життя мешканки вілли під

номером 23. Ту, яку, окрім нього, напевно, більше ніхто не знав. І до якої, мабуть, більше нікому не було діла. А от він вважав себе камерою зберігання для особистості іншої людської істоти. Але та жінка могла не хвилюватися: її таємниці були в надійних руках і використовувалися б винятково з добрими намірами.

Хотів уже покласти зошит на місце, коли його увагу привернуло щось блискуче на дні брудного від об'їдків тазика. Він нахилився і загостреним кінчиком олівця виколупав звідти дивний кольоровий предмет, який до цього не помітив. Узяв його двома пальцями, витер краєм фартуха, потім підніс ближче, щоб краще роздивитися.

Уламок нігтя, покритий червоним лаком.

Чоловік, який збирав сміття, заворожено втупився в нього з відчуттям зачарованого здивування. То було щось значно більше, аніж звичайне сміття. То була частка її.

Реліквія.

Він обережно поклав ніготь на стіл. Від нього відходило якесь дивне випромінювання, потужний сигнал, який він ясно відчував. Його охопило збудження. Отой уламок нігтя був першим справжнім контактом з обраною.

Чоловік, який збирав сміття, повернувся до зелених дверей; він відчув, що готовий переступити той поріг.

Настав час звернутися до Міккі.

3

Клуб «Синява» містився в недолугій будівлі із залізобетону, зведеної посеред пустиря.

О дев'ятій із четвертю Міккі в'їхав на паркувальний майданчик. На той час на засипаному дрібним щебенем плацу перед входом стояло лише вісім автівок. Був там і старий мікроавтобус, тому що багато хто приїжджав сюди з міста цим спеціально передбаченим для відвідувачів транспортом. Вивіска складалася з кольорових неонових стрічок, що мали читатися як «Танцклуб “Синява”», але деякі перегоріли, а тому напис лише інтуїтивно вгадувався. Скляні стіни закладу були пофарбовані в синій колір, однак через щілини в порепаній фарбі назовні пробивалося стробоскопічне світло залу.

Міккі вимкнув двигун свого мікрофургона «фйоріно», але, перш ніж вилізти з машини, посидів хвилинку. За всі ці роки він навчився терпіння. Мати терпіння дуже важливо для того, щоб зберігати бездоганний самоконтроль. То було одне із цілого переліку правил, які він запровадив для себе і за допомогою яких йому вдавалося стримувати власні інстинкти. Він був терплячим і спостережливим. Оце правило теж мало кардинальне значення.

Із «Синяви» доносилося глухе гупання музики, що лунало з динаміків. У його голові оті звуки перетворювалися на молитовний хор. Оті голоси молилися за нього.

Знали про його прихід.

«Але кожну деталь слід ретельно, без поспіху продумати», — повторював він сам собі, щоб угамувати порив, що гніздився в нього глибоко в душі. А тому, переконавшись, що ніяких несподіванок на нього не чатує, виліз із машини й рушив до входу.

На ньому була чорна шкіряна куртка й штани в тон. Світла сорочка в квіточку з гострим комірцем. Тонесенька краватка багряного кольору. Пасок зі срібною пряжкою і високі черевики по кісточку.

Його волосся було світло-попелястого кольору.

Дівчина, яка нудьгувала на касі, взяла оплату за вхід і поставила йому прозорий штемпель на кисті правиці.

— Перший напій безкоштовно, — повідомила вона.

Відтак Міккі відсунув червону штору й опинився у великому залі, залитому приглушеним світлом. У ту мить він помітив, що на руці

в нього проявилася мітка-квиток, яку треба було показати барменові. Вона стала видимою під дією ультрафіолетового освітлення. «Цікаво», — подумав він.

У клубі організовували «тематичні танцювальні вечори щочетверга», і той вечір був присвячений музиці фолк. Але найпривабливішою для відвідувачів рисою, без сумніву, був той факт, що в робочі дні вхід коштував менше, до того ж передбачав один напій за рахунок закладу.

Через свої окуляри із затемненими лінзами Міккі роззирнувся довкола.

На невеличкій сцені гурт із п'яти музикантів грав повільний танець на задоволення кількох пар, що кружляли в обнімку під дзеркальною кулею. Разом із тими, хто стояв біля барної стійки, розважався на танцювальному майданчику і сидів на диванчиках, він нарахував менше сорока відвідувачів. Уважно їх оглянув. Як він і передбачав, середній вік завсідних гостей клубу «Синява» перевищував шістдесят років.

Йому вистачило кількох секунд, щоб відшукати серед них білявку зі світло-платиновим волоссям, яка сиділа по той бік залу, що призначався для курців: вона тримала між двома пальцями сигарету «Вог» із ментолом, а в пластанці, яка стояла поряд на столику, була напевне горілка з тоніком.

Інформація, що передав йому чоловік, який збирав сміття, відзначалася точністю.

Міккі підійшов до барної стійки, показав барменові мітку на руці й замовив собі колу. Відтак тримав пластанку в руці й легенько похитував головою в такт музиці, вдаючи, що розважається. Насправді він нишком спостерігав за жінкою, що курила, хоча й робив вигляд, ніби навіть не дивиться в її бік.

Чекав, поки та сама його помітить.

«Ніде не дінеться, помітить», — сказав про себе. Тому що це вона на полюванні. Адже решта присутніх чоловіків уже мала пару, а ті, що здавалися самотніми, не могли скласти йому конкуренцію. Адже в Міккі було дещо таке, чого їм бракувало.

Молодість.

Міккі дещо зменшував вік клієнтів закладу. Його присутність так впадала в око, що він негайно ставав бажаною здобиччю для будь-якої

немолодої жінки.

І, як він і передбачав, білявка із цигаркою його помітила.

Краєм ока він побачив, як та вмостилася на диванчику зручніше, щоб можна було краще спостерігати за загадковим незнайомцем, який самотньо походжав по залу. У ту мить вона, напевно, запитувала себе: «Що робить отакий красень у цій забігайлівці?»

«На сьогодні вона ще не встигла знайти собі компанію», — зауважив про себе Міккі. Тим краще для нього. Але він упевнився в її зацікавленості тоді, коли якийсь чоловік підійшов до неї, щоб запросити до танцю, але вона м'яко відмовила.

«Чекає на мене», — подумав він відразу. Із задоволенням.

Розпочав тактику зближення. Спершу ступив кілька кроків у її напрямку, а коли наблизився на потрібну відстань, вийняв із кишені пачку червоних «Мальборо» і запальничку «Дзіпо». Удавши, що збирається запалити, сів на сусідній диванчик, що стояв позад її дивана.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ